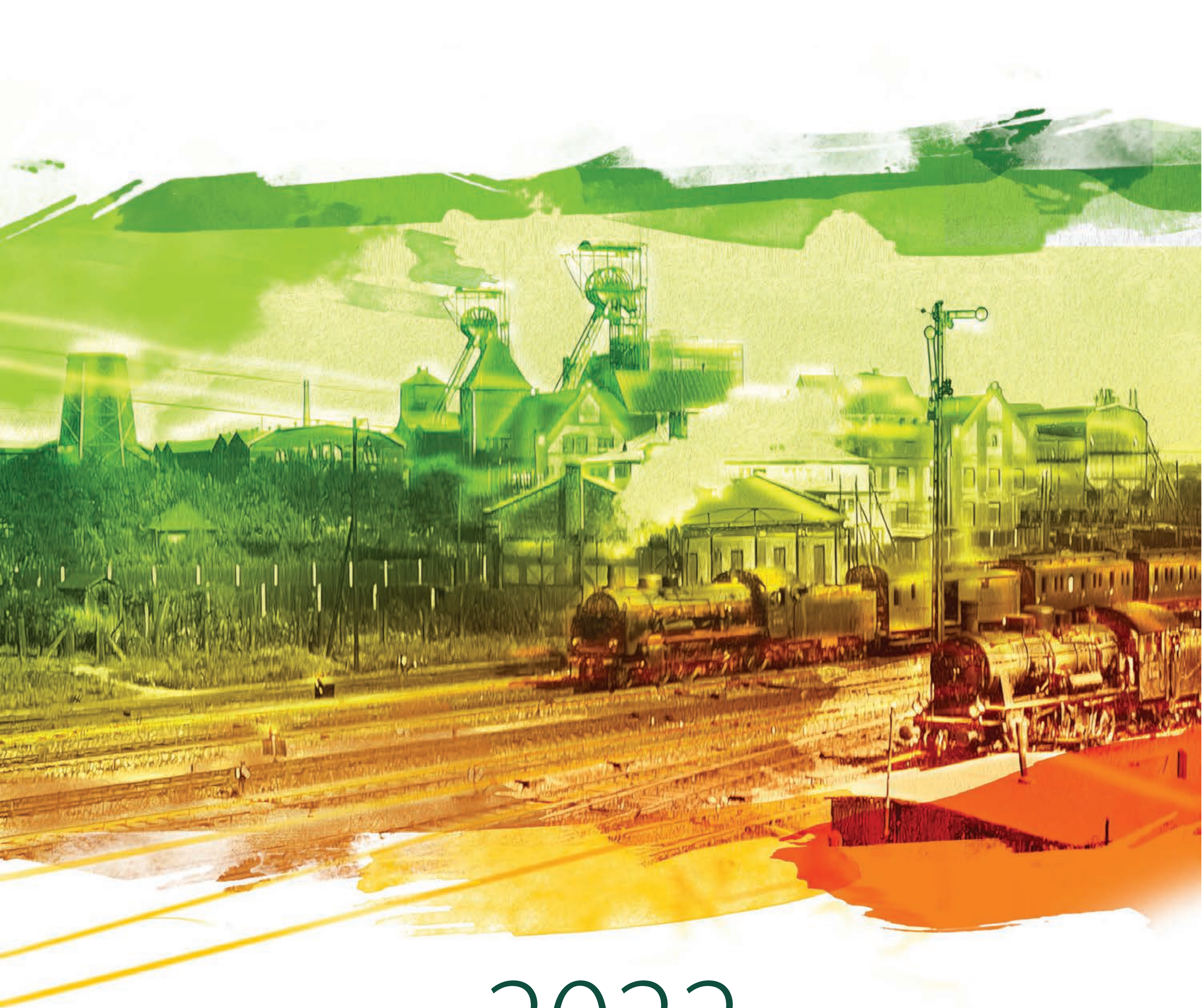

2022

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Wszystko rozpoczęło się od siedliska Bobrów bytujących w płynącej tu rzece. Rzekę nazwano z tego powodu Bobrą, a założoną nad nią niewielką wieś Bobrkiem. Tyle wiadomo z dokumentów podziałowych księstwa bytomskiego z 1369 roku. Na przemianę małej wioski w prężny ośrodek przemysłowy trzeba było poczekać ponad pół tysiąclecia, a przyczynili się do niej - genialny śląski przemysłowiec Karol Goduła oraz osierocona w dzieciństwie, przyciągnięta przezeń i uczyniona jedyną dziedziczką, Joanna Schaffgotsch (z domu Gryzik).

Przełom XIX i XX wieku to okres gwałtownego rozwoju całego regionu górnośląskiego. W okręgu bytomskim rozwija się głównie hutnictwo i górnictwo, a pośród wielu powstałych tu zakładów przemysłowych jest, uruchomiona w 1910 roku, Kopalnia Gräfin Joanna, której nadano imię słynnej dobrodziejki Bytomia. Przybywa miejsc pracy, rosną i rozwijają się osiedla robotnicze. Życie codzienne toczy się tu w rytm ciężkiej pracy, co wpływa na specyficzne obyczaje, tradycje, a nawet rozrywki.

Taką właśnie optykę pragniemy pokazać Państwu w naszym kalendarzu. Powszedniość skupioną wokół tego, co na szychcie i po niej, odświętność ściśle powiązaną z głęboką śląską religijnością, wpisaną także w kultywowane tu górnicze tradycje.

Niełatwo wszystko to pokazać na dwunastu ledwie planszach. Dlatego wybraliśmy obszary - w naszym, subiektywnym odczuciu - najważniejsze dla górniczej społeczności. Społeczności, której losy wciąż poddawane zmianom, wiążą ją ze sobą o tyle, o ile wiąże je wspólna pamięć i tradycje.

Koncepcja oraz teksty: Dominika Bara, Jacek Bara
Ilustracje, projekt graficzny i DTP: Tomasz Chamiga
Realizacja: Zebra Na Pasach Advertising
Fotografie: Narodowe Archiwum Cyfrowe
oraz zbiory własne.

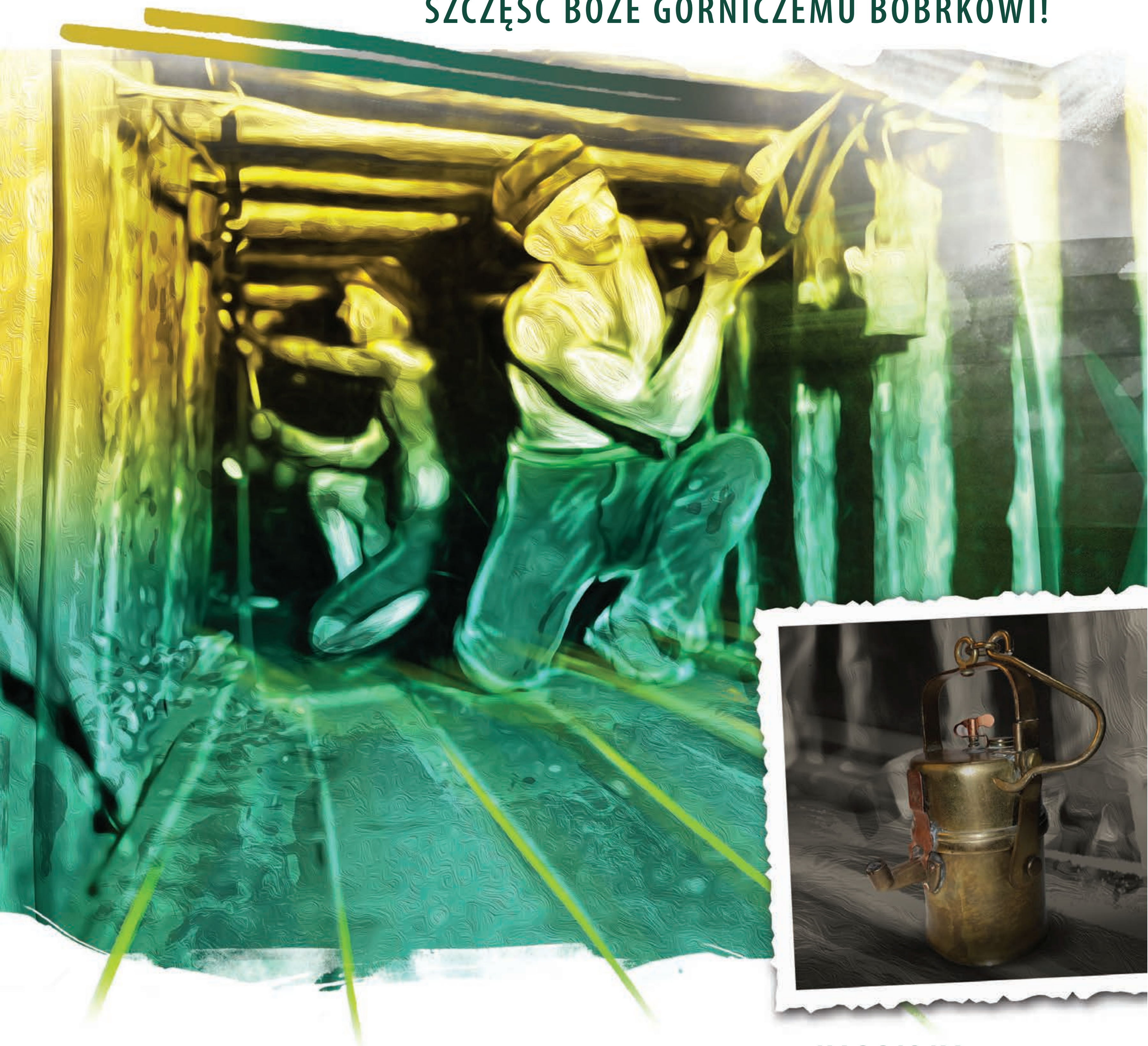

WĘGLOKOKS
KRAJ

© Copyright by Węglokoks Kraj Sp. z o.o.,
Piekary Śląskie 2021.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Niniejsze wydawnictwo
nie jest przeznaczone do sprzedaży.

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

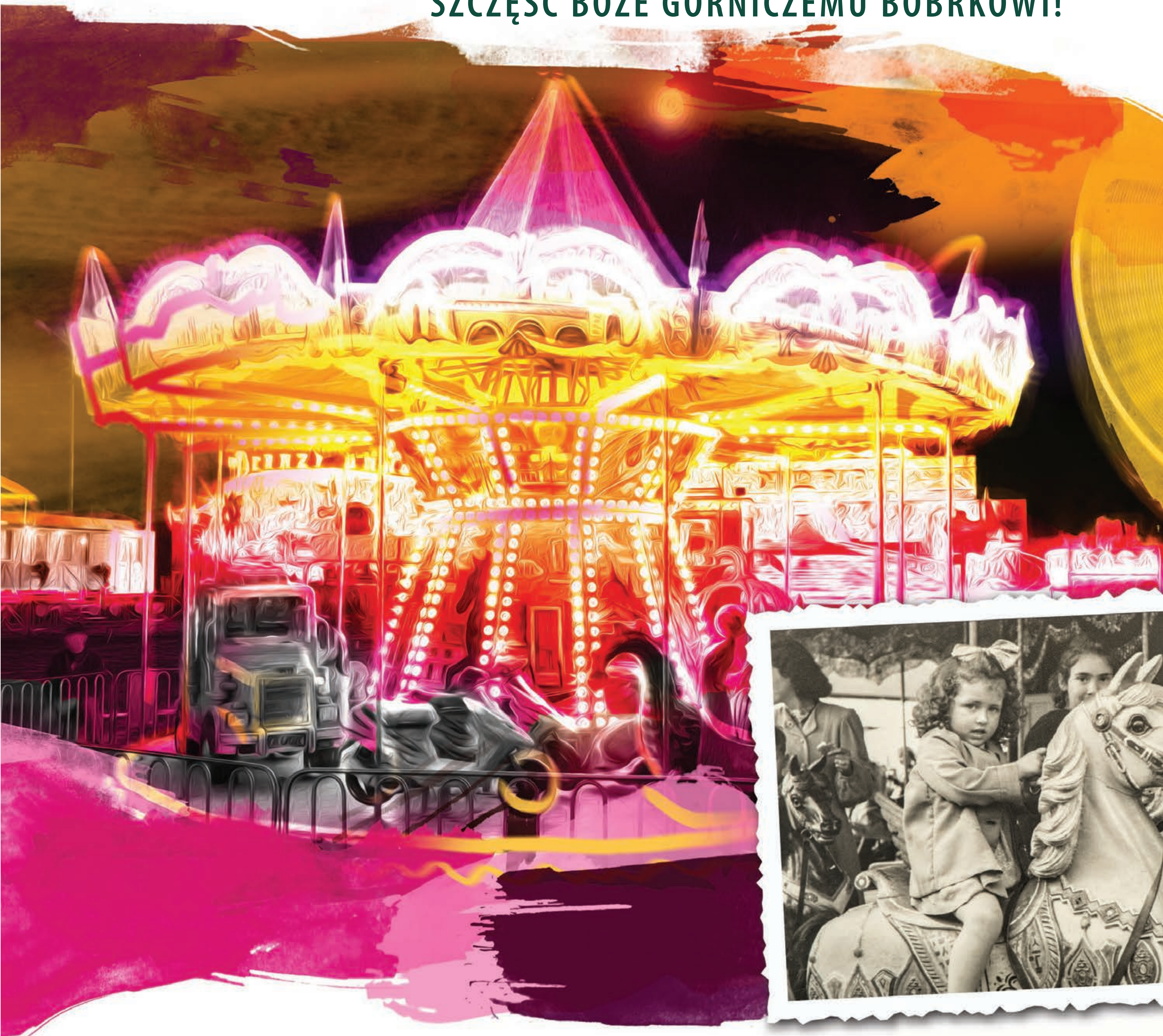
Styczeń 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

KARBIDKA

Karbidka to ciekawy symbol rozwoju technologii. Trafiła do kopalń ponad sto lat temu i służyła najczęściej do oświetlania robót górniczych. Jako paliwa używano acetyleny, który wytwarzał się w reakcji chemicznej karbidu z wodą w zbiorniku lampy. Charakteryzowała się solidną, stalową oprawą, choć produkowano też lampy mosiężne, przeznaczone dla pracowników dozoru i mierniczych. Co bardzo ważne - przy 12 procentach tlenu w atmosferze kopalnianej karbidka gasła, stanowiąc dla górników znak ostrzegawczy, by jak najszybciej opuścić wyrobisko. Dziś, gdy do oświetlenia wyrobisk wykorzystuje się energię elektryczną, charakterystyczny kształt karbidki jest ciekawym symbolem czasów minionych.

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

KARASOL

W górniczym krajobrazie dominują strzeliste kominy, wieże wyciągowe szybów i ciemno-rude familoki. A przecież w tle każdego śląskiego obrazka rysuje się także wieża kościoła.

Wartości chrześcijańskie i związane z nimi tradycje, są tu niezwykle ważne, a jednym z głównych świąt każdej parafii jest odpust. Mszę uświetnia udział orkiestry górniczej i odświeżne, stroje mieszkańców. Wokół kościoła stoją dziesiątki straganów, pełnych pachnących, kolorowych maszeków, a gwaru dopełniają wystrzały z placpatronów - ulubiona rozrywka chłopców oraz radosna melodia karasola, czyli klasycznej karuzeli - z platformą, konikami i łabędziami. Nazwa karasol, pochodzi z łaciny, gdzie pojęcie „carrus” oznacza pojazd. Stąd też zapewne wzięła nazwę kara - śląskie określenie taczki.

Luty 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

WĘGŁOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Marzec 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FAMILOKI

Piękna cegła, czerwienią błyszczące ramy okien i parapety. Zwarta zabudowa. W powietrzu unosi się atmosfera rodzinnej zażyłości. To osiedle familoków. Skojarzenie ze słowem familia nie jest tu wcale przypadkowe. Tradycyjnie mieszkali tu bowiem górnicy z jednej kopalni, a przyjaźnie przenosiły się na całe rodziny. Latem wolny czas spędzano na podwórkach, nie rzadko przy akompaniamencie akordeonów. Wszyscy mieszkańcy dobrze się znali, dzięki czemu czuli się bezpiecznie. Familok nie jest po prostu budynkiem. Jest czymś więcej niż miejsce zamieszkania. To symbol przyjaźni, bezpieczeństwa i wzajemnego szacunku.

WĘGŁOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

SZPADA GÓRNICZA

Szpada, szabla, barda czy kordelas - to określenia kojarzące się na ogół z wojskiem. Tymczasem także w górnictwie przedmioty te mają swoją określoną symbolikę. Historia górniczej szpady sięga czasów średniowiecza. Broń świadczyła wtedy o prestiżu, pozycji społecznej i bogactwie. Prawo do jej noszenia mieli zatem wówczas, poza rycerstwem, jedynie żupnicy i gwarkowie wydobywający sól, srebro, cynk i ołów. Z czasem gwarkowie stracili to prawo, ale obyczaj powrócił w XIX w. za sprawą Stanisława Staszica. Szpada stała się wtedy symbolem władzy wyższych urzędników górniczych i nadzoru. Szpadę górniczą można nosić wyłącznie przy galowym mundurze, zawieszoną pionowo u lewego boku. Dołowi górnicy przywilej noszenia szpady uzyskali dopiero dzięki „Solidarności” w roku 1980. Honor ten przysługuje górnikom po 20 latach pracy pod ziemią.

Kwiecień 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Maj 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ŚLĄSKO FAMILIJO

Jest coś uroczego w wielopokoleniowym kultywowaniu tradycji. W obserwowaniu jak rosną dzieci, czerpaniu z doświadczenia starszych, w okazywaniu wzajemnego szacunku. Górnośląskie rodziny zamieszkiwały wspólnie - dziadkowie, rodzice, dzieci, wnuki. Pokolenie najstarsze traktowano z wyjątkowym szacunkiem. Jeszcze dziś w tradycyjnych rodzinach wyraźnie słychać to w języku. Do osób najstarszych zwracano się bowiem w liczbie mnogiej („Co wom podać, Starko?”), a o swoich dziadkach mówiono w trzeciej osobie liczby mnogiej („Starka poszli do kościoła”). Dziś, gdy postęp technologiczny coraz częściej wyklucza najstarsze pokolenia z aktywnego życia, pamięć o tym wyjątkowym szacunku powinna być szczególnie ważna.

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Czerwiec 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

SZKAT

Skat (po śląsku szkat) to powszechna niegdyś wśród górników gra karciana, nazywana w Polsce często „śląskim brydżem”, jej reguły bowiem są nieco do brydża zbliżone. Rozrywka ta przybyła na Górną Śląsk około połowy XIX wieku z Niemiec i natychmiast stała się tu niezwykle popularna. Grano wszędzie – przed szczytą – w pociągach, w przerwach pracy w podziemnych wyrobiskach i po robocie - w szynkach i na podwórkach familoków, a karty do szkata znajdowały się w kapsie każdego szaketu, w każdej tasi no i oczywiście w byfyju. Spotkania przy szkacie i dziś nie straciły na popularności, a rozgrywki prowadzone są nawet w Internecie.

WĘGŁOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

BERGMONIOK

Ważnym elementem górniczej kultury jest mundur, zwany na Śląsku bergmoniokiem. W Polsce uniformy wprowadzone zostały w 1817 roku. Wzorem strojów piechoty Królestwa Polskiego, składały się z fraka, białych spodni oraz półbutów. Jak wygląda dzisiejszy galowy górniczy mundur wszyscy wiedzą - to marynarka, czarne spodnie oraz buty z cholewami. Ukoronowaniem munduru jest, zaopatrzone w godło górnicze, czako, którego integralnym elementem jest oczywiście pióropusz. Dawniej wykonany z miotełki do czyszczenia otworów strzałowych, dziś dumnie puszy się kogucimi piórami - zielonymi u generalnych dyrektorów górniczych, białymi u dyrektorów, inżynierów i techników górniczych, wreszcie czarnymi u szeregowych górników. Czerwone pióropusze zdobią czaka członków orkiestr górniczych, a biało-czerwone ich kapelmistrzów.

Lipiec 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Sierpień 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

GOŁYMBIE

Najbardziej znanym ptakiem w dawnych kopalniach był... kanarek, pełniący wtedy rolę żywego metanomierza.

Gdy słabł, należało czym prędzej opuścić wyrobisko.

Gołębie zaś, hodowane przez Ślązaków od niepamiętnych czasów, miały dla nich zupełnie inne znaczenie. Już na początku XIX wieku wyhodowano tu specjalną rasę - garłaczy górnośląskich koroniastych, zwanych po śląsku sztajfami. Z powodu niezwykle u tych ptaków umiejętności powracania z najodleglejszych miejsc, zaczęto również hodować gołębie pocztowe, czyli po śląsku - brify. I choć dziś nowoczesne budownictwo ogranicza to hobby, siedziba Polskiego Związku Hodowców Gołębi Pocztowych znajduje się właśnie na Górnym Śląsku, zaś jedna piąta jego członków to tutejsi mieszkańcy.

WĘGŁOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Wrzesień 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

GODŁO GÓRNICZE

Jednym z najważniejszych symboli górniczych jest godło (albo kupła), czyli pyrlík i żelozko. Potocznie mówi się, że są to skrzyżowane dwa czarne młotki górnicze, znajdujące się na zielonym tle. W rzeczywistości są to zupełnie różne narzędzia - klin zwany żelozkiem, znajdujący się na wierzchu oraz pyrlík. Obydwo używano równocześnie przy urabianiu skał, zanim na szeroką skalę wprowadzono materiały wybuchowe. Żelozko jest jednym z najstarszych urabiających narzędzi górniczych. Stanowi rodzaj ostro zakończonego klina, w który uderzało się młotkiem, o obydwu końcach płaskich, czyli pyrlikiem. Według starych podań symboliczne skrzyżowanie obu narzędzi, miało odstraszać złe duchy.

WĘGŁOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

ŁORKIESTRA

Tradycja górniczych orkiestr dętych sięga na Górnym Śląsku XIX wieku. Piękną historią pochwalić może się również Górnica Orkiestra Dęta Bytom im. Józefa Ślōdczyka, która skończy w tym roku już 101 lat! Posiadanie orkiestry wpływało zawsze na prestiż kopalni, zaś granie w niej stanowiło wielki zaszczyt i przywilej. Orkiestra górnicza towarzyszy górnikowi przez całą jego zawodową drogę. W barbórkowy poranek budzi mieszkańców Śląska, uświetnia uroczyste msze, odpusty, procesje Bożego Ciała, a w końcu żegna przyjaciół, gdy udają się w ostatnią, ziemską drogę. Muzycy orkiestry z dumą podkreślają związek z Górnictwem Bracią dzięki czarnym mundurkom oraz górniczym czapkom, z jedynekimi w swoim rodzaju, pąsowymi pióropuszkami.

Październik 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Listopad 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

KARCZMA PIWNO

Tradycja tych uroczystych spotkań ma swój początek w XVIII w. w słowackiej Banskiej Štiavnicy. Górnicy spotykali się wówczas przed dniem św. Barbary, w celach obrachunkowych, aby podzielić zyski kopalni lub... rozliczyć straty. Zebrania organizowano w karczmach, gdyż tylko one mogły pomieścić tak wiele osób. Dziś karczma piwna, stanowi ukoronowanie obchodów górniczego święta. Przebiega ona ściśle według tradycji i określonych reguł. Najpierw hymn górniczy, potem dzielenie sali na ławy – prawą i lewą, a dalej w ruch idą kufle z piwem, oczywiście pod nadzorem prezesa i wysokiego prezydium, które nadaje tempo spożywania złotego trunku. Jednym z ważnych punktów programu jest skok przez skórę, czyli symboliczne przyjmowanie do stanu górniczego.

WĘGLOKOKS
KRAJ

SZCZĘŚĆ BOŻE GÓRNICZEMU BOBRKOWI!

Grudzień 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ŚW. BARBARA

4 grudnia mieszkańców robotniczych dzielnic Górnego Śląska budzi górnicza orkiestra. To znak, że rozpoczyna się Barbórka. Tak serdecznie nazywa się tu patronkę górników - świętą Barbarę z Nikomedii. Według apokryfów, pochodząca z pogańskiej rodziny Barbara przyjęła wiarę chrześcijańską, za co została ścięta mieczem przez własnego ojca, który wkrótce potem zginął rażony piorunem. Barbarę okrzyknięto patronką dobrej śmierci i trudnej pracy, a jej wizerunek obecny jest w cechowni każdej kopalni. Zgodnie z górniczą tradycją, jej święto zwane Barbórką, obchodzone jest niezwykle hucznie. Dzień rozpoczyna się mszą świętą, następnie organizowane są uroczyste pochody orkiestr górniczych, liczne imprezy oraz festyny.

WĘGŁOKOKS
KRAJ